

บทสรุปผู้บริหาร

การจัดทำรายงานผลการประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ปี 2564 เป็นไปตามหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) โดยในปี 2564 กสม. ได้แบ่งการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชน ออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

1 การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในสถานการณ์เฉพาะ

การแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 มีความรุนแรงขึ้นในเดือนเมษายน 2564 รัฐบาลได้พยายามทำหน้าที่คุ้มครองสิทธิด้านสุขภาพของประชาชนผ่านการให้บริการป้องกันและรักษาโรคให้ทั่วถึง แต่ยังมีบางกลุ่มที่อาจจะตกหล่นหรือยังคงมีอุปสรรคในการเข้าถึงวัคซีน ผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้เกิดปัญหาการขาดรายได้และการว่างงาน ซึ่งการเยียวยาจากภาครัฐอาจไม่เพียงพอและมีประชาชนบางกลุ่มเข้าไม่ถึงมาตรการดังกล่าว นอกจากนี้ การแพร่ระบาดยังกระทบต่อสิทธิด้านการศึกษาของเด็กที่เสี่ยงต่อการออกจากระบบการศึกษาโดยเฉพาะเด็กยากจนและเด็กข้ามชาติ

การใช้เสรีภาพในการชุมนุม ในปี 2564 ส่วนใหญ่ใช้แนวทางสันติวิธีเพื่อเสนอข้อเรียกร้องทางการเมืองและการเรียกร้องให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้มาตรการควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 โดยปรับรูปแบบการชุมนุม เช่น Car Mob หรือกิจกรรมยืนวันระยะห่าง เป็นต้น อย่างไรก็ตาม มีบางเหตุการณ์ที่ใช้เสรีภาพในการชุมนุมไม่ใช่การชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธและการควบคุมดูแลของเจ้าหน้าที่ไม่สอดคล้องตามเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญและกติกา ICCPR ให้การรับรอง

2 การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

สิทธิในกระบวนการยุติธรรม ในปี 2564 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เงินช่วยเหลือประชาชนให้เข้าถึงความยุติธรรม รวมถึงการปล่อยชั่วคราวผ่านกองทุนยุติธรรมและสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาเพิ่มขึ้นจากปี 2563 และมีการแก้ไขหลักเกณฑ์ของกองทุนยุติธรรมที่เกี่ยวกับผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนเพื่อให้ประชาชนขอรับความช่วยเหลือ อย่างไรก็ตาม กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการดำเนินคดีล่าช้าของพนักงานสอบสวนที่ส่งผลกระทบต่อสิทธิของผู้ต้องขัง

นักปกป้องสิทธิมนุษยชน การกระทำทารุณ และการบังคับให้สูญหาย สภาผู้แทนราษฎรได้มีมติรับหลักการร่าง พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการทรมาน

และการกระทำให้บุคคลสูญหาย พ.ศ. แต่ในปี 2564 ยังปรากฏการกระทำที่ทรามโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ชุดเฉพาะกิจปราบปรามยาเสพติดต่อผู้ต้องสงสัย จนเป็นเหตุให้เสียชีวิต นอกจากนี้ การติดตามตัว นักเคลื่อนไหวทางการเมืองที่สูญหายยังไม่มีควมคืบหน้า แม้ว่าจะมีการพัฒนามาตรการเพื่อคุ้มครองนักปกป้อง สิทธิมนุษยชน แต่ยังไม่มีการนำประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญาที่แก้ไขในปี 2562 เพื่อคุ้มครอง นักปกป้องสิทธิมนุษยชนมาปรับใช้ให้เกิดผลได้จริง

สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สถิติ การก่อความไม่สงบและผู้ได้รับบาดเจ็บในพื้นที่จังหวัด ชายแดนภาคใต้ในปี 2564 มีจำนวนเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับ ปีก่อนหน้า แต่ผู้เสียชีวิตมีจำนวนลดลงเล็กน้อย รัฐบาลมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ในพื้นที่ แต่ยังคงมีการก่อเหตุรุนแรงเป็นระยะ และการปฏิบัติ หน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐบางกรณีอาจกระทบต่อสิทธิ และสร้างความวิตกกังวลแก่ประชาชน

โทษประหารชีวิต ในปี 2564 ได้มีการประกาศ ใช้ประมวลกฎหมายยาเสพติดที่ส่งผลให้มีการยกเลิก

ความผิดบางประเภทที่มีโทษประหารชีวิตสถานเดียว ทำให้ผู้พิพากษาสามารถใช้ดุลพินิจลงโทษสถานอื่น แทนการประหารชีวิตได้อย่างไรก็ตาม กสม. เห็นว่ารัฐบาล ควรพิจารณาทบทวนกฎหมายฉบับต่าง ๆ เพื่อยกเลิก โทษประหารชีวิตสำหรับความผิดที่ไม่เข้าข่ายเป็น “คดีอุกฉกรรจ์ที่สุด” เพื่อให้สอดคล้องกับกติกา ICCPR

เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพ ของสื่อมวลชน มีการดำเนินคดีเกี่ยวกับการแสดง ความเห็นระหว่างการชุมนุมสาธารณะและในสื่อสังคม ออนไลน์ที่วิพากษ์วิจารณ์การบริหารงานของรัฐบาล ความพยายามของรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาข่าวปลอม อาจทำให้เกิดข้อจำกัดและทำให้ประชาชนหวาดกลัว ในการแสดงความคิดเห็น อย่างไรก็ตาม มีการถ่วงดุล อำนาจของฝ่ายบริหารในการบังคับใช้ พ.ร.บ. ว่าด้วย การกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยการโต้แย้งผ่านกระบวนการ ทางศาล ส่วนสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ตั้งคณะทำงาน เพื่อกลั่นกรองการดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 112

3 การประเมินสถานการณ์ด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

สิทธิแรงงาน ในปี 2564 รัฐบาลและหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการคุ้มครองสิทธิแรงงาน หลายประการ อย่างไรก็ตาม แรงงานบางกลุ่มยังประสบ ปัญหา เช่น แรงงานนอกระบบและแรงงานแพลตฟอร์ม ยังไม่ได้รับการคุ้มครองในเรื่องค่าจ้างและสวัสดิการ ต่าง ๆ แรงงานข้ามชาติบางส่วนยังเข้าไม่ถึงกลไก การคุ้มครองทางสังคม การลักลอบนำเข้าแรงงานข้ามชาติ จากประเทศเพื่อนบ้าน และการทำ MOU เพื่อนำเข้า แรงงานอย่างถูกกฎหมายมีขั้นตอนที่ใช้เวลานาน และค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง

สิทธิในสุขภาพ รัฐบาลพยายามดำเนินการ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ อย่างทั่วถึงโดยการพัฒนาระบบสุขภาพปฐมภูมิ อย่างต่อเนื่อง และมีนโยบายจัดระบบหลักประกันสุขภาพ สำหรับผู้ต้องขังที่มีปัญหาทางสถานะบุคคลและ

ผู้ต้องขังต่างชาติ แต่ยังคงพบปัญหาหรืออุปสรรค ในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขของประชากรบางกลุ่ม และยังมีประเด็นที่ต้องติดตามต่อไป เช่น ปัญหา ด้านสุขภาพจิตที่มีแนวโน้มสูงขึ้น การเข้าถึงการช่วยเหลือ ที่อาจยังไม่เพียงพอเนื่องจากข้อจำกัดด้านบุคลากร ทางการแพทย์ เป็นต้น

สิทธิด้านการศึกษา ในสถานการณ์การแพร่ ระบาดของโรคโควิด 19 รัฐบาลมีความพยายาม ให้การศึกษาสามารถดำเนินต่อไปได้โดยใช้ระบบออนไลน์ เป็นหลัก มีการสนับสนุนสื่อและอุปกรณ์การศึกษา และให้ ความช่วยเหลือด้านการเงิน รวมทั้งเตรียมความพร้อม ในการเปิดเรียนโดยสนับสนุนให้มีการฉีดวัคซีนป้องกัน โรคโควิด 19 อย่างไรก็ตาม การศึกษาแบบออนไลน์ อาจกระทบต่อการเข้าถึงการศึกษาของนักเรียนนักศึกษา ที่มีฐานะยากจนและมีผลต่อคุณภาพการศึกษา

สิทธิชุมชนในการจัดการที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รัฐมีความพยายามจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนภายใต้ การดำเนินการของคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ควบคู่กับ การอนุรักษ์ป่าไม้และป้องกันการบุกรุกทำลายป่าโดยออกกฎหมาย ให้ประชาชนสามารถอยู่อาศัยและทำกินในพื้นที่ป่าได้ แต่ผลการจัด ที่ดินทำกินให้แก่ประชาชนยังไม่คืบหน้าและหลักเกณฑ์ที่กำหนด ไม่เอื้อให้เกิดความมั่นคงในการถือครองที่ดิน

ธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน รัฐบาลอยู่ระหว่างการจัดทำ ร่างกฎหมายจัดการเลือกปฏิบัติซึ่งรวมถึงการเลือกปฏิบัติ ในการทำงาน รวมทั้งมีนโยบายส่งเสริมการประกอบธุรกิจที่เคารพ สิทธิมนุษยชน และสำนักงาน ก.ล.ต. ได้กำหนดมาตรการให้บริษัท จดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลนโยบายและการดำเนินงานที่อาจมี ผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดทำรายงานประจำปี อย่างไรก็ตาม มีข้อห่วงกังวลในกรณีการขาดการมีส่วนร่วมของ ประชาชนต่อการดำเนินการของบริษัทขนาดใหญ่บางแห่งในประเด็น ผลกระทบต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

4

การประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของ กลุ่มบุคคล

สิทธิเด็ก กรม. ได้ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนา เด็กปฐมวัย พ.ศ. 2564 - 2570 เพื่อให้เด็กก่อนวัยเรียน ได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับวัย และปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญา เพื่อเพิ่มความคุ้มครองสิทธิเด็กในกระบวนการยุติธรรม อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาสำคัญอาทิการใช้ความรุนแรง ต่อเด็กโดยเฉพาะการกลั่นแกล้ง (Bully) ปัญหา การถูกล่วงละเมิดทางเพศทั้งต่อเด็กหญิงและเด็กชาย โดยผู้กระทำมักเป็นบุคคลใกล้ชิดกับเด็ก แต่ยังไม่มีการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและยังไม่มีหน่วยงาน หลักในการรวบรวมสถิติของเด็กที่ถูกกระทำรุนแรง/ ถูกล่วงละเมิดทางเพศในภาพรวมของประเทศเพื่อใช้ เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนการป้องกันและแก้ไข ปัญหาดังกล่าว

สิทธิผู้สูงอายุ รัฐบาลได้ขับเคลื่อนระเบียบวาระ แห่งชาติเรื่องสังคมสูงอายุเพื่อเตรียมความพร้อม ในการเข้าสู่วัยสูงอายุและจัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับ นโยบายและกองทุนบำเหน็จบำนาญแห่งชาติ

อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึง สิทธิบางประการของผู้สูงอายุ อาทิ การเรียกคืน เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่เรียกเก็บจากผู้สูงอายุที่รับเงิน ข้าราชการบำนาญสวัสดิการอื่น ปัญหาทัศนคติของนายจ้าง หรือสมาชิกในครอบครัวที่เห็นว่าผู้สูงอายุมีข้อจำกัด ในการทำงาน การเข้าไม่ถึงเทคโนโลยีทำให้เป็นอุปสรรค ในการได้รับบริการจากรัฐ

สิทธิคนพิการ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ส่งเสริม สิทธิด้านการมีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมของคนพิการ เช่น การพิจารณาให้คนพิการที่มีบัตรประจำตัวคนพิการ ได้รับเบี้ยคนพิการในอัตราเดียวกัน การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงบริการและสิทธิด้านต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานในบางด้านยังไม่เห็นผล ชัดเจน เช่น การจ้างงานคนพิการในหน่วยงานของรัฐ ที่ยังมีจำนวนน้อย การขาดมาตรการที่ชัดเจน ในการป้องกันและคุ้มครองสตรีและเด็กหญิงพิการ ที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ เป็นต้น

สิทธิสตรีและความเสมอภาคทางเพศ
 รัฐขับเคลื่อนงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงในครอบครัว เช่น การเตรียมความพร้อมการประกาศใช้ พ.ร.บ. ส่งเสริมการพัฒนาและคุ้มครองสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2562 การจัดทำร่าง พ.ร.บ. มาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. การกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อรองรับการใช้สิทธิในการยุติการตั้งครรภ์ของสตรี อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาสำคัญ อาทิ ความรุนแรงในครอบครัวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับช่วงก่อนเกิดการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 การยุติการตั้งครรภ์มีอุปสรรคในการส่งต่อผู้รับบริการไปยังสถานพยาบาล ส่วนการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศพบปัญหาการเลือกปฏิบัติในการจ้างงานและการถูกล่วงละเมิดหรือถูกคุกคามทางเพศในสถานที่ทำงานซึ่งยังคงเกิดขึ้นในปี 2564

ผู้มีปัญหาสถานะและสิทธิ รัฐบาลและหลายหน่วยงานพยายามแก้ไขปัญหาด้านสัญชาติและสถานะบุคคล โดย กรม. ได้มีมติเห็นชอบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การกำหนดสถานะและสิทธิ และการให้สิทธิขั้นพื้นฐานด้านสาธารณสุข แต่มีข้อจำกัดในเรื่องบุคลากรและงบประมาณ นอกจากนี้ เด็กนักเรียนกลุ่ม G ยังประสบปัญหาการเข้าถึงสิทธิด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน ส่วนการคุ้มครองผู้แสวงหาที่พักพิง/ผู้ลี้ภัย ในปี 2564 มีผู้เดินทางจากประเทศเมียนมาเข้ามายัง

ประเทศไทยอย่างต่อเนื่องจากสถานการณ์ความไม่สงบในประเทศเมียนมา ซึ่งหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมได้ดูแลให้ความช่วยเหลือด้านความปลอดภัยและการดำรงชีวิตแก่กลุ่มคนดังกล่าว

สิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ รัฐบาลพยายามคุ้มครองสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ต่อเนื่องจากปี 2563 อาทิ การร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาภาวะไร้สัญชาติของประชากรกลุ่มชาติพันธุ์บางกลุ่ม การยกร่าง พ.ร.บ. คุ้มครองและส่งเสริมวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ พ.ศ. อย่างไรก็ตาม นโยบายด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของรัฐส่งผลกระทบต่อกลุ่มชาติพันธุ์บางส่วน ทำให้ต้องย้ายที่อยู่อาศัย บางครั้งที่ทำกินที่รัฐจัดให้ไม่เหมาะสมกับวิถีชีวิตดั้งเดิม บางกรณีกลุ่มชาติพันธุ์ถูกจับกุมโดยถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้บุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ

ภาพรวมสถานการณ์ด้านสิทธิมนุษยชน ในปี 2564 มีส่วนที่เป็นพัฒนาการและความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหาให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม การดำเนินการเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในหลายด้านเป็นเรื่องที่อยู่ระหว่างดำเนินการหรือยังไม่เห็นผลเป็นรูปธรรมชัดเจน ซึ่ง กรม. ได้มีข้อเสนอแนะแนวทางดำเนินการในประเด็นต่าง ๆ และจะได้ติดตามผลการดำเนินการในปี 2565 ต่อไป

